

Věc C-427/22

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

28. června 2022

Předkládající soud:

Varchoven kasacionen sad (Bulharsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

21. června 2022

Obžalovaný:

BG

Zástupce státního zastupitelství:

Varchovna kasacionna prokuratura

Předmět původního řízení

Kasační opravný prostředek podaný k Varchoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud, Bulharsko) proti rozsudku soudu druhého stupně, kterým se potvrzuje odsuzující rozsudek soudu prvního stupně. Tímto rozsudkem byla jistá fyzická osoba odsouzena k tříletému trestu odnětí svobody a propadnutí části svého majetku, protože se dopustila trestného činu ve formě profesionálního provádění bankovních transakcí bez potřebného povolení (takzvaná „lichva“). Daná osoba údajně poskytla dvěma osobám sedm zápůjček v celkové výši 1 030 BGN (přibližně 525 eur) a obdržela za to úroky.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU ohledně výkladu čl. 4 odst. 1 bodů 1 a 42 nařízení č. 575/2013. Žádá se, aby tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla projednána v naléhavém řízení podle článku 107 jednacího řádu Soudního dvora.

Předběžné otázky

1. Musí být definice úvěrové instituce uvedena v čl. 4 odst. 1 bodě 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012 vykládána v tom smyslu, že úvěry musí být poskytovány výlučně z prostředků, které byly přijaty jako vklady nebo jiné splatné peněžní prostředky od veřejnosti, nebo může úvěrová instituce úvěry poskytovat i z prostředků z jiných zdrojů?

2. Jak má být vykládán obsah výrazu „dokument vystavený orgány v jakékoliv formě, jímž se uděluje právo vykonávat činnost“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 42 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012, a, pokud jde o úvěrové transakce, zahrnuje jak povolovací režim založený na povolení, tak i povolovací režim založený na registraci?

Ustanovení mezinárodního práva veřejného

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsaná v Římě dne 4. listopadu 1950 – čl. 6 odst. 1

Ustanovení unijního práva a judikatura

Smlouva o Evropské unii (SEU) – čl. 6 odst. 3.

Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012 (Úř. věst. 2013, L 176, s. 1, dále jen „nařízení“) – bod 5 odůvodnění, čl. 4 odst. 1 body 1, 26 a 42.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES (Úř. věst. 2013, L 176, s. 338, dále jen „směrnice“) – body odůvodnění 2, 42 a 97, čl. 3 odst. 1 body 1 a 22, čl. 9 odst. 1, článek 34, body 1 a 2 přílohy I.

Uváděná ustanovení vnitrostátního práva

Nakazatelen-prosesualen kodeks (trestní řád, dále jen „NPK“) – čl. 24 odst. 1 bod 1, čl. 347 odst. 1, čl. 348 odst. 1 bod 1 a odst. 2, čl. 354 odst. 1 body 1, 2 a 4, jakož i odst. 2 bod 2.

Nakazatelen kodeks (trestní zákoník, dále jen „NK“) – čl. 54 odst. 1, čl. 252 odst. 1.

„Článek 252 [...] (1) [...] Kdo bez příslušného povolení profesionálně provádí bankovní, pojišťovací nebo jiné finanční transakce, poskytuje platební služby nebo vydává elektronické peníze vyžadující takovéto povolení, bude potrestán trestem odnětí svobody v trvání tří až pěti let a propadnutím až poloviny majetku pachatele.“

Zakon za kreditnite institucii (zákon o úvěrových institucích, dále jen „ZKI“) – čl. 2 odst. 1, čl. 3 odst. 1 body 1, 2 a 3, čl. 3a odst. 1 až 5, čl. 13 odst. 1, čl. 24 odst. 1, Dopolnitelni razporedbi (doplňující ustanovení) § 1 body 4 a 36.

Zakon za bankite i kreditnoto delo (zákon o bankách a úvěrech) (zrušený) – článek 1.

Zakon za bankite ot 1997 (zákon o bankách z roku 1997) (zrušený) – čl. 1 odst. 5.

Zakon za zadalženijata i dogovorite (zákon o závazkových a smluvních vztazích) – článek 240.

Naredba № 26 ot 23 april 2009 g. za finansovite institucii (nařízení č. 26 ze dne 23. dubna 2009 o finančních institucích) – čl. 2 odst. 1.

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 BG byl v době mezi dubnem 2016 a zářím 2017 členem obecní rady obce Kneža v Plevenské oblasti. Tam bylo známo, že za úrok půjčoval hotovost lidem v tísní, což prý před soudem prvního stupně vypověděli četní svědci, včetně svědků, kteří obdrželi podobné zápůjčky. V dané trestní věci nic nenasvědčuje tomu, že tyto případy byly vyšetřovány a že BG byl obžalován i v těchto věcech. Obžaloba se vztahuje pouze na zápůjčky, které obdržely svědkyně KM a VC.
- 2 Dítě KM údajně bylo nemocné a ona prý měla finanční potíže. Údajně se dozvěděla, že BG poskytuje úročené hotovostní zápůjčky. V listopadu 2016 od něj KM údajně obdržela zápůjčku ve výši 100 BGN, kterou měla splatit do jednoho měsíce s úroky ve výši 50 BGN.
- 3 Jako záruku za splnění dluhu si prý BG vzal debetní kartu KM k jejímu bankovnímu účtu a PIN kód k ní. KM ještě v témže měsíci BG údajně vrátila 150 BGN. V období od listopadu do prosince 2016 od BG údajně obdržela další dvě zápůjčky, první ve výši 100 BGN s úroky ve výši 50 BGN a druhou ve výši 30 BGN s úrokem ve výši 30 BGN.
- 4 Dne 16. prosince 2016 BG údajně pomocí debetní karty KM vybral 150 BGN a zbylých 60 BGN mu KM prý vrátila v hotovosti. Následně prý KM v bance

zablokovala svou debetní kartu, jelikož jí ji BG údajně odmítl vrátit, protože mu podle jeho názoru ještě dlužila peníze.

- 5 VC údajně také měla finanční problémy. Dozvěděla se prý, že BG poskytuje úročené hotovostní úvěry, a kontaktovala ho. V dubnu 2016 od něj VS údajně obdržela zápůjčku ve výši 200 BGN s měsíčními úroky ve výši 80 BGN. BG si prý vzal debetní kartu k jejímu účtu jako záruku, že peníze i s úroky obdrží zpět.
- 6 Po dobu osmi měsíců VC údajně BG platila pouze měsíční úroky ze zápůjčky. Následně prý od BG třikrát – v prosinci 2016, v lednu 2017 a v září 2017 – obdržela zápůjčku ve výši 200 BGN se stejnou měsíční úrokovou sazbou ve výši vždy 80 BGN.
- 7 Poté, co na její účet došly peníze, se prý společně s BG vydala k peněžnímu automatu, pomocí debetní karty vybrala své peníze, vyplatila BG v hotovosti celou částku úroků ze zápůjčky splatnou za daný měsíc, zbytek vybraných peněz si ponechala pro sebe a svou debetní kartu předala BG.
- 8 Dne 5. prosince 2017 VC na BG údajně podala trestní oznámení u státního zastupitelství města Pleven a zablokovala si debetní kartu.
- 9 Rozsudkem ze dne 1. října 2020 shledal Okražen sad Pleven (krajský soud v Plevně, Bulharsko) BG vinným, že v době od dubna 2016 do září 2017 jakožto fyzická osoba bez příslušného povolení uděleného podle ZKI profesionálně prováděl bankovní transakce, jelikož dvěma osobám za úrok poskytl sedm hotovostních zápůjček v celkové výši 1 030 BGN (přibližně 525 eur).
- 10 Proto byl na základě čl. 252 odst. 1 NK odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří let, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu čtyř let, a k propadnutí jedné šestiny obou nemovitostí ve městě Kneža a dvou osobních automobilů, které se nacházely v jeho vlastnictví.
- 11 BG proti danému trestnímu rozsudku podal odvolání k Apelativen sad – Veliko Tarnovo (odvolací soud ve Velikom Tarnově, Bulharsko), který ho potvrdil rozsudkem ze dne 15. dubna 2021.
- 12 Tento rozsudek BG napadá u předkládajícího soudu.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 13 BG v odvolacím řízení uvedl, že jeho jednání od samého počátku nebylo trestným činem podle čl. 252 odst. 1 NK. Podle jeho názoru ZKI neobsahuje legální definici bankovní transakce. Hlavní znak činnosti bank spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných peněžních prostředků od veřejnosti, z nichž jsou poskytovány úvěry, a tato činnost podléhá režimu povolení. Pokud finanční instituce nebo fyzické osoby v rozporu s režimem, který je odchylný od režimu povolení (režim registrace, ohlášení nebo obecný režim) profesionálně poskytují

peněžní prostředky, které nebyly přijaty jako vklady od veřejnosti, nelze to podle něj považovat za provozování bankovní činnosti bez příslušného povolení.

- 14 V rámci řízení o kasačním opravném prostředku BG navrhl, aby předkládající soud využil své pravomoci, kterou mu přiznává vnitrostátní právo, a zprostil ho obžaloby, protože není prokázáno, že poskytoval zápůjčky za úroky.
- 15 Státní zástupce zúčastněný na řízení se k prohlášení BG, že se nedopustil trestného činu podle čl. 252 odst. 1 NK, nevyjádřil. V řízení o kasačním opravném prostředku se k této otázce nevyjadřuje ani státní zástupce Varchovne kasacionne prokuratury (státní zastupitelství působící při Nejvyšším kasačním soudu, Bulharsko). Zpochybňuje však tvrzení obžalovaného, že v řízení nebylo prokázáno poskytnutí zápůjčky za úroky.

Stručné shrnutí odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 16 Předkládající soud v řízení o kasačním opravném prostředku věc projednává jakožto poslední, třetí instance pověřená uplatňováním práva. Předkládajícímu soudu přísluší rozhodnout, zda soud druhého stupně na základě skutkového stavu, který považoval za prokázaný na základě důkazů předložených v průběhu řízení, správně uplatnil hmotné právo (NK).
- 17 Podle vnitrostátního práva má předkládající soud pravomoc zprostit obžalovaného obžaloby, pokud zjištěné skutečnosti připouštějí závěr, že se nedopustil jednání, které je mu kladeno za vinu, nebo pokud jeho jednání od samého počátku není trestným činem. Má rovněž pravomoc změnit rozsudek odvolacího soudu a na základě skutkových okolností, na kterých obžalovaný vystavěl svou obhajobu, kvalifikovat jeho jednání jako jiný trestný čin, za který hrozí stejně vysoký nebo mírnější trest než za trestný čin, jímž byl shledán vinným.
- 18 Aby mohl posoudit, zda by měl vykonat některou z těchto pravomocí – včetně opuštění své dlouholeté a až donedávna neměnné judikatury, podle které je profesionální poskytování hotovostních úvěrů ze strany fyzické osoby („lichva“) trestným činem podle čl. 252 odst. 1 NK – potřebuje předkládající soud objasnit význam čl. 4 odst. 1 bodů 1 a 42 nařízení ve spojení s čl. 9 odst. 1 směrnice a body 1 a 2 přílohy I směrnice, které společně tvoří právní rámec, který stanoví pravidla přístupu k výkonu činnosti úvěrové instituce.
- 19 Ačkoli bod 42 odůvodnění směrnice ponechává na členských státech, aby samy určily, jaká jednání ve finančním a bankovním sektoru mají být stíhána jako trestné činy, je v projednávaném případě výklad uvedených ustanovení unijního práva relevantní pro určení skutečného obsahu jednotlivých znaků skutkové podstaty trestného činu uvedeného v čl. 252 odst. 1 NK, který na vnitrostátní úrovni chrání harmonizovaný rámec bankovního a finančního sektoru před případnými trestněprávními zásahy.

- 20 V případě trestného činu, kterým byl BG shledán vinným, se jedná o ustanovení, které bylo do NK začleněno v roce 1995 v reakci na přechod k tržnímu hospodářství, ke kterému došlo po demokratických změnách v Bulharské republice, a s tím spojené změny v hospodářské oblasti. Tento trestný čin byl zaveden za účelem ochrany finančního systému, zejména bankovníctví, před neregulovaným vstupem nových právních subjektů na trh (tak zvané „finanční pyramidy“) a před činnostmi, které narušují jeho řádné fungování a jeho stabilitu.
- 21 Bulharské trestní právo nezná trestní odpovědnost podniků, a proto může být trestný čin podle čl. 252 odst. 1 NK spáchán pouze přičetnými zletilými (po dovršení 18. roku věku) nebo nezletilými (po dovršení 14. roku věku) fyzickými osobami. V oblasti občanského práva mohou fyzické osoby poskytovat peněžité zápůjčky s úroky, pokud se na tom s dlužníkem písemně dohodly.
- 22 Ohledně trestných činů podle čl. 252 odst. 1 NK se vytvořila judikatura, podle které poskytnutí úvěru mezi právníckými nebo fyzickými osobami obecně není trestným činem tehdy, pokud se provádí pouze jednorázově, a nikoli soustavně, profesionálně a jako zdroj příjmů pro osobu, která poskytuje úvěr.
- 23 Podle ZKI je banka (úvěrová instituce) právnícká osoba, která přijímá vklady nebo jiné splatné peněžní prostředky od veřejnosti a na vlastní účet a na vlastní nebezpečí poskytuje úvěry a jiné formy financování. Uvádí tak vlastně transakce, které jsou typické a nejprůzračnější pro každou bankovní (úvěrovou) instituci: přijímání vkladů a poskytování úvěrů. Zákon však bankám neukládá povinnost, poskytovat úvěry výlučně z kapitálu získaného z přijatých vkladů. Proto se má za to, že poté, co zákonodárce kriminalizoval uskutečňování jakýchkoli bankovních transakcí bez povolení, se tato kriminalizace vztahuje i na bankovní úvěr, který podle ZKI podléhá povolovacímu režimu (založeném na udělení povolení).
- 24 V některých (dosavadních) rozhodnutích předkládajícího soudu byla tato judikatura opuštěna. Má se [v nich] za to, že profesionální poskytování úročených zápůjček z prostředků, které nebyly přijaty jako vklady od veřejnosti (tak zvaná „lichva“), nelze definovat jako „bankovní transakci“. Soud rozhodující o kasačním opravném prostředku těmito rozhodnutími obžalované v příslušných trestních věcech zprošťuje obžaloby s odůvodněním, že ustanovení čl. 252 odst. 1 NK se použije pouze na činnosti, pro které je stanoven povolovací režim (založený na udělení povolení).
- 25 Podle ZKI je finanční instituce osoba, která není institucí ani průmyslovou holdingovou společností a jejíž hlavní činnost spočívá zejména v poskytování úvěrů z prostředků, které nebyly přijaty jako vklady nebo jiné splatné peněžní prostředky od veřejnosti. Vzhledem k tomu, že se v případě poskytnutí úvěru z těchto prostředků jedná o finanční transakci, pro kterou je v ZKI stanoven režim registrace, a nikoli režim povolení, není v tomto případě profesionální výkon příslušné činnosti trestným činem.

- 26 Předkládající soud se domnívá, že výklad definice úvěrové instituce ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 1 nařízení (EU) č. 575/2013 je nezbytný k objasnění otázky, zda použití spojky „a“, která spojuje činnost spočívající v přijímání vkladů nebo jiných splatných peněžních prostředků od veřejnosti s činností spočívající v poskytování úvěrů, znamená, že úvěrové instituce mohou úvěry poskytovat pouze z peněžních prostředků přijatých od veřejnosti, a nikoli i z prostředků, které získaly z jiných zdrojů, např. z vybraných poplatků, úroků atd.
- 27 Pochybnosti o tom, jaký přesný význam má definice uvedená v čl. 4 odst. 1 bodě 1 nařízení, se zakládají rovněž na výslovném zákazu vztahujícím se na osoby nebo podniky, které nejsou úvěrovými institucemi, přijímat vklady nebo jiné splatné prostředky od veřejnosti, který je stanoven v čl. 9 odst. 1 směrnice, a na ustanoveních bodů 1 a 2 přílohy I směrnice, ve kterých jsou obě tyto činnosti uvedeny odděleně.
- 28 Předkládající soud má rovněž potíže při výkladu definice pojmu „povolení“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 42 nařízení, protože tento dokument uděluje právo vykonávat činnost v rámci vymezeném tímto nařízením a směrnicí.
- 29 Podle čl. 4 odst. 1 bodu 26 nařízení a podle článku 34 směrnice mohou finanční instituce vykonávat činnosti uvedené v příloze I [směrnice]; bod 2 této přílohy se vztahuje na poskytování úvěrů včetně mimo jiné spotřebitelského úvěru. Pro předkládající soud má tedy zásadní význam objasnění otázky, zda výraz „dokument vystavený orgány v jakékoliv formě, jímž se uděluje právo vykonávat činnost“, uvedený v čl. 4 odst. 1 bodě 42 nařízení zahrnuje jak povolení (vydané v rámci povolovacího režimu založeného na povolení), tak i osvědčení (vydané v rámci povolovacího režimu založeném na registraci).
- 30 Předkládající soud žádá, aby tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla projednána v naléhavém řízení podle článku 107 jednacího řádu Soudního dvora. Řízení v obou fázích trestního řízení (přípravné řízení a řízení před soudem) trvá již šest let, během nichž byly nařízeny zajištění formou zákazu nakládání se dvěma nemovitostmi (jedné ve spoluvlastnictví třetí osoby) a věcná obstávka dvou osobních automobilů BG. Stalo se tak za účelem zajištění výkonu trestu stanoveného podle čl. 252 odst. 1 NK. Existuje reálné nebezpečí porušení práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, pokud jde o požadavky přiměřené délky řízení a právní jistoty, které na základě čl. 6 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii tvoří obecné zásady unijního práva.